

УДК 328.18:316

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ ТА МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ ЄДИНОКРАЇНОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ

Антон Лісничий

*Інститут телекомунікацій та інформатизації глобального простору НАН
України*

*Відділ інформаційно-аналітичного забезпечення та взаємодії з державними і
громадськими організаціями*

Чоколівський бульвар, 13, 03186, Київ, Україна

e-mail: itelua@kv.ukrtel.net

Розглянуто моделювання взаємодії державних владних структур та органів місцевого самоврядування в українському інформаційному просторі в умовах складних асиметричних процесів політичного кшталту. Обґрунтовується важливість взаємодії державної та місцевої влади в інформаційному просторі країни. Розглядається поняття «моделі» та «моделювання», перспективи і можливості їх використання в політичній науці. Для розкриття політичної взаємодії державних владних структур та органів місцевого самоврядування пропонується аналітично-емпірична модель, яка використовується в системі інформаційного простору.

Ключові слова: моделювання, інформаційний простір, взаємодія владних структур, політична сфера, місцева влада, державна влада.

На рубежі тисячоліть відбуваються кардинальні динамічні зміни, пов'язані із розширенням сфери використанням інформації. Вони позначаються на всіх сферах влади, політики та взаємовідносинах між різними владними структурами. Складність політичних явищ обумовлює вибір методології їх дослідження. У ній акумулюється пізнавальна цінність суджень про ті чи інші аспекти реальної дійсності. Водночас методологія фіксує сприйняття переконливих аргументів, що підтверджують обґрунтованість тих чи інших рефлексій, роздумів, мислення, необхідного для розуміння універсальних процесів, складної політичної взаємодії різних суб'єктів. Потреба переосмислення існуючих підходів щодо розуміння та аналізу політичних процесів в умовах наростаючої інформаційної динамізації може здійснюватися за допомогою моделювання.

Моделювання дає змогу врахувати різновекторні асиметричні політичні впливи, які здійснюються в сучасних складних, суперечливих умовах, пов'язаних із взаємодією центральної та місцевої влади. Враховуючи специфіку політичних досліджень, де реальним об'єктом виступають суспільні відносини, пізнавальний вимір даного процесу буде стосуватися з'ясування змісту, структури та функції кожної владної структури охопленої процесом взаємодії. Слід також враховувати

поліваріантність різних форм взаємодії державної та місцевої влади в рамках їх поведінки, визначеної Конституцією та Законами України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що поняття, пов'язані з інформацією в політичній сфері, достатньо широко досліджуються різними науковими школами, починаючи з другої половини ХХ століття. Значний внесок зробили такі західні вчені, як Д. Белл, Ф. Уебстер, М. Костіліс, М. Маклюген, М. Кастельс, а також вітчизняні – В. Бебик, Ю. Макаренко, М. Михальченко, Г. Почепцов, С. Довгий, М. Згуровський, В. Шевчук. Останнім часом у наукових колах набуло розповсюдження моделювання в галузі суспільних наук. Воно представлено в роботах Е. Каракозової, М. Буника, В. Горбатенко, А. Давидової, Ю. Сурміна.

Метою цього дослідження обрано моделювання процесів взаємодії державних владних структур та органів місцевого самоврядування в умовах динамічного інформаційного впливу, що відбувається у політичній сфері України.

Моделювання в рамках політологічної науки концентрується в обсязі загальної методології використання моделей суспільними науками. Особливістю застосування політологічного моделювання є його використання як інтегративного інструментарію, що органічно об'єднує просторовий і часовий вимір, спрямований на владарювання та взаємодію владних структур. Модель для політологічного дослідження завжди буде корисною, коли вона розкривається відповідними структурними елементами, змістовними характеристиками та ознаками відповідної моделі. «Структура моделі, – зазначає Е. Каракозова, – відображає взаємодію ідеалізованого об'єкта з описом його зв'язків» [2, с. 36].

Модель у сфері політики слід розглядати «як аналог певного фрагмента дійсності, концептуально теоретичне утворення, що використовують при розв'язанні таких завдань: прикладних (дослідження практичних проблем політичного життя), теоретичних (розробка теоретичних конструкцій політичної реальності), інструментальних (створення нових способів дослідження політичної сфери)» [1, с. 88].

Відповідно моделювання передбачає дотримання концептуальних вимог політичного характеру з обов'язковим урахуванням просторових і часових меж, на які розповсюджується формат взаємодії владних структур, та яку роль при цьому виконують інформаційні джерела. Так, коли йдеться про концепцію суспільства у Н. Макіавеллі часів середньовіччя, чи про платонівські погляди античної епохи на існування суспільства як феномена, або ж ідеї Бела Ростуо стосовно суспільства сьогодні, то враховуємо структуру та стан суспільних відносин, характерних для того часу, коли жили ці представники політичної думки. Суттєвим чинником, яке необхідно врахувати при моделюванні, є використання інформації та визначення інформаційної суб'єктності, коли окреслюють її предметність, просторовий, часовий і комунікаційний характер в єдинокраїновому вимірі, що означає обмеження відповідним державним устроєм, конкретним складом населення, установленими територіальними межами та чинним адміністративно-територіальним поділом з відповідною конституційно-правовою системою, які становлять єдину нерозривну органічну цілісність.

Моделювання широко застосовується як знаряддя для пояснення чи дослідження нових теорій та окремих галузей наук. Зокрема, С. Прайс, Д. Бартолом'ю

розробили «модель соціальної мобільності», Ван Гіг, П. Чекленд – «модель м'яких систем»; Дж. Річардсон – «модель гонки озброєнь»; М. Кондратьєв – «модель циклів економічного розвитку», В. Тихомиров – «модель восьми коліс»; ідеологи Римського клубу – «моделі глобального розвитку»; Д. Істон, Г. Спіро, Г. Алмонд – «моделі функціонування політичних систем»; Т. Парсонс – «модель системи сучасних суспільств».

Враховуючи складність пізнавального об'єкта, політологічна наука об'єктивно вимушена користуватися відповідною методикою модельного пізнання. Нами пропонується аналітично-емпірична модель, яка використовується в системі інформаційного простору, що розкриває політичну взаємодію державних владних структур та органів місцевого самоврядування. Аналітично-емпірична модель дає змогу розглянути реальну політичну дійсність залежно від аспекту нашого наукового вибору й побудувати в перспективі таку модель суспільного порядку, в якій реально відбувається перетинання та взаємодія близьких за сенсом та своєю змістовною насиченістю владних структур. Вони забезпечують реалізацію інтересів різних прошарків населення з суттєвою відмінністю визначених просторових меж, коли державні органи влади уособлюють загальнонаціональні інтереси, а місцеве самоврядування обмежене відповідними кордонами адміністративно територіального поділу.

Відповідно до даної емпіричної моделі можна досягнути тих чи інших верифікацій, які будуть найбільш максимально достовірними про систему знань, представлених в поняттях, що фіксують інформаційні процеси. «Аналітично-емпірична модель дасть змогу визнати рефлексії, що виокремлюють окремі аспекти суспільної дійсності в глибокому розумінні фрагментарних знань про неї, коли ми сприймаємо реальність як даність, яка стає все більше зрозумілою» [3, с. 67].

Моделювання має особливе значення в сфері взаємовідносин державної та місцевої влади в політичній сфері, за допомогою якої встановлюють причинно-наслідкові явища і визначають перспективи та закономірності цього різновиду зв'язків та відносин. «Моделювання – за визначенням представників західної наукової думки В. Гогвуда і Л. Ганна, – це єдина технологія прогнозування з інтелектуальною репутацією. Справа в тому, що передбачення, яке ми робимо, можна вважати пострілом у темряву, якщо ми неспроможні дати йому обґрунтування або вивчити, чому цей прогноз як частина інформаційної системи провалився» [4, с. 60].

У моделюванні взаємодіючих суб'єктів влади з використанням великого обсягу інформації із спеціалізованою політичною направленістю необхідно враховувати цінності, норми, ідеології, а також їх передачу у вигляді комунікації. Подібні процеси Ю. Габермас назвав *дискурсом*, інтерпретуючи його як форму комунікації, що відзначається аргументативністю, як «розумну (*vernünftig*) мову» [5]. «Розумна мова» характеризує виключно мовну форму, а не її зміст.

Відтак, досліджуючи взаємодію органів влади, необхідно виходити не лише з того, які владні повноваження вони мають, визначені законодавством України, а й з того, як ці владні повноваження можна реалізувати. Якщо застосувати моделювання для аналізу взаємовідносин між державною владою і органами місцевого самоврядування, то слід зазначити, що на нормативному рівні, де Конституцією і Законами України

передбачено існування двох автономно діючих інститутів влади, можна чітко встановити нормативну модель. Коли її розглянути через формат аналітико-емпіричного моделювання, то отримаємо дві абсолютно не співпадаючі різнотипні моделі, а саме нормативну і діючу.

Нормативна модель матиме чітко визначене правове поле, забезпечене судовим захистом, але в діючій емпіричній моделі все це матиме декларативну формалізацію, оскільки органи місцевого самоврядування на обласному і районному рівнях не мають необхідної системи виконавчих органів, які б забезпечували реалізацію рішень, прийнятих обласними та районними радами. За Конституцією, держава зобов'язала органи місцевого самоврядування передати місцевим державним адміністраціям реалізацію цих повноважень. Звідси моделювання дає змогу встановити, що політична сфера визначила просторові рамки емпіричної взаємодії органів самоврядування з державними структурами, підпорядкувавши перших – останнім.

У даному разі використовувати інформаційний простір органам місцевого самоврядування можна лише як інформаційний компенсат, за допомогою якого вони можуть скористатися комунікативними засобами, аби довести місцевому населенню позицію депутатського корпусу, надати корисні поради, абсолютно не впливаючи при цьому на процес вирішення питань місцевого значення. Аналітично-емпірична модель дає змогу встановити диспропорції між процесом прийняття рішень на обласному та районному рівні, яке ніби фіксує, проте не дає можливості їх реалізувати.

Районні та обласні ради жодним чином не впливають на процес виконавчої діяльності на своїх територіях. За них це здійснюють місцеві державні адміністрації. Вони на свій розсуд забезпечують умови досягнення вирішення поставлених завдань місцевого значення. На етапі реалізації рішення абсолютно ігнорується позиція місцевих мешканців, відсутній контроль за використанням коштів, немає змоги враховувати місцеву ініціативу, залучати структури громадянського суспільства, інститути самоорганізації населення. Найвиразніший приклад, яким можна продемонструвати негативні наслідки такої взаємодії владних структур, є реальна ситуація в Україні на територіях, де добувається нафта і газ. Господарчі структури, пов'язані з видобуванням цих важливих сировинних ресурсів, зареєстровані в столиці, і на їх діяльність жодним чином не може вплинути місцева влада. Люди, які тут проживають, страждають від жахливих екологічних наслідків, пов'язаних із процесом видобутку нафти й газу: забруднена територія, зруйновані дороги, відсутність відрахувань у соціальну сферу, тяжкі захворювання, реальна загроза для життєдіяльності місцевого населення.

Структури місцевого самоврядування мають змогу проводити громадські слухання, сільські та селищні сходи, констатувати такі факти в засобах масової інформації, співчувати людям, інформувати їх про реальний стан, проте реально вплинути на зміни ситуації вони не можуть. Місцеві влади могли б продемонструвати свою владоспроможність і використати величезні переваги цих територій для вирішення місцевих проблем, як це відбувається в Кувейті чи в інших

нафтодобуваючих країнах. Відтак формується тотальна безвідповідальність і тотальне незадоволення населенням владою як такою. Подібні приклади можна навести стосовно будь-якого іншого напрямку господарської діяльності. Усі вони фіксуватимуть беззаперечний негативізм існування подібного формату взаємодій місцевого самоврядування та державної влади.

Висновки. На нашу думку, головна проблема трансформаційних перетворень в Україні полягає в тому, що політична система держави ігнорує використання моделювання під час розробки законодавчих та правових документів, які б давали змогу упереджувати перспективу розвитку в напрямі демократизації суспільних відносин і реального залучення населення до управлінської діяльності та перетворення народу в головного суб'єкта влади. Тому в Україні відсутнє загальне моделювання суспільного розвитку, моделювання за напрямками, здійснення політичних перетворень, розробка моделей нормативного і діючого характеру, ефективне використання яких можна забезпечити через запровадження запропонованого аналітико-емпіричного моделювання.

Список використаної літератури

1. *Горбатенко В.П.* Політичне прогнозування : Теорія, методологія, практика / В.П. Горбатенко. – К. : Генеза, 2006. – 400 с.
2. *Каракозова Э.В.* Моделирование в общественных науках / Э.В. Каракозова. – М. : Высш. шк., 1986. – 212 с.
3. *Крауз-Мозер Б.* Политология как эмпирическая наука. Теории политики. Методологические принципы / Б. Крауз-Мозер. – Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2008. – 256 с.
4. *Хогвуд В.* Прогнозирование / В. Хогвуд, Л. Ганн // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 12. Социально-политические исследования. – 1994. – № 6. – С. 51–63.
5. *Habermas J.* Der philosophische Diskurs der Moderne. Zwölf Vorlesungen / J. Habermas. – Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1985. – 450 p.

*Стаття: надійшла до редакції 27.05.2009
прийнята до друку 24.09.2009*

MODELING OF THE LINKS BETWEEN THE CENTRAL AND LOCAL AUTHORITIES IN THE INFORMATION SPACE OF THE COUNTRY POLITICAL SPHERE

Anton Lisnytsky

*Institute for Telecommunications and Global Information Space under NAS of
Ukraine*

*Department of Information and Analytical Support and Interaction with
Government and NGOs*

*Chokolovskiy Boulevard 13, 03186, Kyiv, Ukraine
e-mail: itelua@kv.ukrtel.net*

In the article the author described the modeling of the links between the central authorities and local self-government bodies in the Ukrainian information space under complicated asymmetrical political conditions (character, nature). Substantiate the importance of interaction between state and local government in the information space of the country. We considered the notion of "model" and "modeling", the prospects and possibilities of their use in political science. For the disclosure of political interaction between state authorities and local self-government proposed the analytical-empirical model that is used in the information space.

Key words: modeling, information space, the interaction of power structures, political affairs, local government, public power.

МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССОВ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ И МЕСТНОЙ ВЛАСТИ В ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ ЕДИНОГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ

Антон Лисничий

*Институт телекоммуникаций и информатизации глобального пространства
НАН Украины*

*Отдел Информационно-аналитического обеспечения и взаимодействия с
государственными и общественными организациями*

Чоковський бульвар, 13, 03186, Київ, Україна

e-mail: itelua@kv.ukrtel.net

Рассмотрено моделирование взаимодействия государственных властных структур и органов местного самоуправления в украинском информационном пространстве в условиях сложных асимметричных процессов политического рода. Обосновывается важность взаимодействия государственной и местной власти в информационном пространстве страны. Рассматривается понятие «модели» и «моделирование», перспективы и возможности их использования в политической науке. Для раскрытия политического взаимодействия государственных властных структур и органов местного самоуправления предлагается аналитическо-эмпирическая модель, которая используется в системе информационного пространства.

Ключевые слова: моделирование, информационное пространство, взаимодействие властных структур, политическая сфера, местная власть, государственная власть.